

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV. NUM. LX - MARÇ XVI - MCMXVIII

Número solt, 20 cts.

SUMARI

Dones pels carrers, per RAMON RUCABADO.—La reivindicació jurídica de Catalunya, per F. DE P. MASPONS I ANGLASELL.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÓPEZ PICÓ.—Poetes estrangers d'avui: Festa al pare. El riu. Sobre la fugida de l'estiu. El rellotge. A una dama, de Vicent Muselli, M. F., trad.—Lírica catalana: Sant Pol. El paisatge és més clar. Costa brava, per A. MARTÍ MONTEYS.—Visió nocturna, per JOSEP GRANGER. Dansa. Fumarel·la de bòbila. Sitges. Poema de paravent, per JOSEP V. FOIX.—Lletres: El Poema Espars, de Joaquin Folguera, per JORDI MARCH. La renovació del teatre, de J. Farran i Mayoral, per J. M. CAPDEVILA.—Lletres a una amiga estrangera. L. II., per J. FARRAN I MAYORAL.

**ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA**

SUMARI DEL NÚMERO LIX

El cor d'En Prat, per R. RUCABADO.— La Filosofia de B. Croce (Acabament). Bibliografia, per J. FARRAN I MAYORAL. — Informacions de LA REVISTA: Enquesta Universitària, J. M. BELLIDO.—Poetes estrangers d'avui: Joc; Nit Laça; Autobus; Poema; Altre Poema; Salta a la corda, de Paul Dermée, per JOAQUIM FOLGUERA, trad.—Lletres: Llibres per a nois. «Aventures d'En Perot Marrasquí», de Carles Riba, per ALEXANDRE GALÍ. «La Eneida», traducció de mossèn Llorenç Riber, per M. DE MONTOLIU. «Quatre històries», de Eudald Duran-Reynals, per CARLES SOLDEVILA.—Arts plàstiques. Comentari a una conferència, per J. F. I M.—Dietari espiritual.

PUBLICACIONS DE LA REVISTA

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

LLIBRES APAREGUTS :

- RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
- JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
- CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i el·legies
- JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
- MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
- ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
- JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
- JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
- ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
- MIQUEL FERRÀ
Cançó d'ahir
- LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana. Perspectiva general
- ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
- J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
- J. FARRAN I MAYORAL
La renovació del Teatre
- E. DURAN REYNALS
Quatre Històries

EN PREMSA:

- JOSEP M. DE SAGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
- FERRAN SOLDEVILA
Exili
- JOSEP CARNER
Les planetes del verdum
- Hi han en preparació obres de Enric Prat de la Riba, Francesc Pujols, Eugeni d'Ors, Joaquim Folguera, Joan Alcover, Alexandre Plana, Carles Riba, etc.*

Col·lecció de lírics mundials

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

Trad. de M. Morera i Galícia

Prefaci de Josep Carner

(SEGONA EDICIÓ EN PREMSA)

EN PREPARACIÓ:

GEORGIQUES CRISTIANES

de FRANCIS JAMMES

Trad. de Maria A. Salvà

Prefaci de Josep M. de Sagarra

POESIES de RICARD DEHMEL

Trad. de Josep Lleonart

Prefaci de Manuel de Montoliu

Hi han ademés en preparació traduccions de l'Antologia grega, de Pindar, de Miquel Angel, de Ronsard, de Coleridge, de Tennysson, de Goethe, de Shelley, de Keats, de Prudenci, d'Horaci, de Pascoli, de Baudelaire, de Claudel, de Teixeira de Pascoaes, etc.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV. — N.º ~~LXXIV~~ — MARÇ 16 - 1918

DONES PELS CARRERS

Hem vist amb gran engúnia d'esperit el desplaçament de la massa obrera femenina, que abandonava les fàbriques, reivindicant tumultuàriament el dret a la vida. Tots hi hem fet els nostres comentaris, que fluien amb profusió del joc de contrastos, d'aquelles significatives escenes que la ciutat mai oblidarà: vaga amb exclusió de tot auxili masculí, manifestacions, assalts dels cafès-concerts, reclutament obligatori de tota dona trobada al pas, fos menestrala o alta dama, evacuació de tota dona en tranvies i cotxes, menaça constant de pujar als pisos a fer seguir les dones de sa casa, saqueigs ordenats a base d'una taxa improvisada, meetings monstres i complexes amb oradores simultànies i contradictòries, ràpida popularitat i successiu descrèdit de les capdevanteres.

Aquesta gran engúnia amb què miràvem les dones de fàbrica fetes dies i dies mestresses dels carrers venia principalment de la especial tendència a desplaçar també les dones de sa casa: volent solidaritzar-les per força amb els riscos de la protesta.

Que molt més fonda que totes les diferències que hi hagi entre els elements masculins dels diversos estaments socials, és la diferència entre els subjectes femenins. El treball uneix vulgues no vulgues els burgesos i els obrers, mirant-se de reüll potser, però

ajupits uns i altres en col·laboració damunt una mateixa feina.

En canvi, ni en la vida, ni en els interessos de les dones obreres, de les dones menestralas, de les dames de societat, hi ha res de comú.

El treball aplega els homes: la llar els separa. I la comparació de les dones revela la comparació de les famílies, de les extremes diferències entre els estaments.

Així és que el problema social que esclatava aquells dies pels carrers, era molt més fondo que la qüestió circumstancial de la carestia de les subsistències. Cridaven pel pa i el carbó i el bacallà les dones de les fàbriques, però els qui volien penetrar el sentit de les coses, veien la carestia molt més dolorosa d'una subsistència molt més essencial, de la que potser les dones mateixes no en tenien consciència ben clara: l'immaterialitat de la família constituïda, a base d'ocupar cadascú son lloc natural: al treball l'home i la dona a casa. El gran desplaçament no és pas el de les dones de fàbrica tretes al carrer; és el de les dones tretes de sa casa i dutes a la fàbrica.

Es certament un pes de consciència que l'organització industrial sigui tal que faci necessari comptar amb el treball de les dones casades. Dic concretament de les dones casades perquè aquí és hon radica

la qüestió de principi: el verdader problema central de la família obrera. El treball de les dones solteres n'ofereix una pila, higiènica i morals, però sense la transcendència del tràgic conflicte d'obligacions sagrades de muller i mare simultànies amb la prestació de temps i esforç en el treball fabril. És un pes de consciència que la indústria necessiti la cooperació de l'asil i de la guardadora de criatures, per a poder disposar del treball de la dona casada.

Necessitat, aixafadora llei. La major part de les dones casades que es lloguen a la fàbrica cerquen una compensació a l'insuficiència del jornal dels marits, per al manteniment de la casa. Mentre que d'altra banda la substitució del jornal-retribució individual pel jornal - sosteniment de família és tota una revolució—i per ser una revolució no pot pas exigir-se com a deure perfecte.

Però tan mateix, fins renunciant a investigar qui en tingui la culpa, el desplaçar les dones casades de la llar, és un pecat social gravíssim. D'aquest pecat se'n paga una penitència molt dura.

Privades de bon govern les cases dels obrers, substreta de la cura dels marits gran part de l'activitat i del temps de les mullers, retreta de la cura dels fills gran part de l'activitat i del temps de les mares, què té d'estrany que la família obrera sigui una juxtaposició d'individus merament econòmica, sense unitat moral, sense capacitat per a la formació moral de les generacions obreres?

No es mira gaire que l'obrer és ell mateix un producte; és el resultat d'una elaboració, que en la part més delicada i decisiva: la educació dels sentiments i de la voluntat, depèn gaire bé exclusivament de la família.

Jo crec que pot-ser no cal esmerçar temps investigant les causes històriques i depurant responsabilitats morals, massa extenses, altrament, per a que en tot cas, de la seva determinació en resultessin obligacions concretes. Però entenc que és hora de que l'aixafadora llei de la necessitat que als ulls

de molts cristal·lina l'estat actual de coses, hom s'esforci en superar-la.

Em sembla que no ja solsament l'interès social i l'interès civil demanen la solució del problema de la família obrera, desde'l punt de vista moral. Ho reclama l'interès econòmic, la conveniència industrial mateixa.

Sense altre càlcul ni intenció que l'assegurar la vida de les indústries, és afer de primer terme per als patrons posseir la voluntat dels seus obrers, necessària tant per a la disciplina i activitat com per a l'atenció i interès vers el producte: l'adhesió a la jerarquia i l'adhesió al treball, condicions sense les quals la indústria moriria o bé esllanguida, consumida sota la tirania sindicalista, pel sabotatge, la «vaga dels febles», l'atentat personal etc., o bé de sobte a la primera topada amb la concurrència estrangera.

I el primer pas per la restauració moral dels obrers és el retorn de la dona casada a la seva llar, retorn no pas sobtat, ni menys per coerció legal, que produiria sens dubte malí pitjors, sinó evolutiu, en virtut d'una tendència general de les indústries.

I paral·lelament amb aquesta transformació, caldria portar a terme una altra reforma, que seria la seva complementària: la dignificació del treball de la dona soltera, a base d'higiene, netedat, confort, i fins estètica de les fàbriques, a qual fi ajudarien els avenços tècnics mateixos, que convergeixen a la simplificació, higiene i netedat dels mecanismes (electrificació, ventilació, distribució d'humitat i calor, etc.)

Imaginem - nos unes instal·lacions industrials on la pulcritud femenina fos nota més dominant que les màquines mateixes: on les treballadores inspirassin més el respecte i la simpatia de senyorettes, que la profunda pietat d'aquestes pobres noies a les quals una viciada organització econòmic - social ha servit l'epítet casi infamant de *xinxes*.

Sí, cal que els fabricants còmprenguin que el més pràctic i el més econòmic és tornar-se un xic utopistes, sobretot ja que els utopistes mai podran arribar a ésser fabricants. És precís que se'ls encengui el gust pel millo-

rament de la condició dels obrers propis,— substituïnt, si cal, altres gustos tal volta lloables però menys pràctics sens dubte. Podria arribar a establir-se entre els patrons una mena de emulació o concurrència en favor de l'operari.

Ardua és la solució, però l'abordar-la és camí més curt i més econòmic que no pas esquivar-la. Altrament, un cop decidida la

voluntat, ja està feta la meitat de la feina.

La solució pot encloure's en un símbol, formular-se en un mot d'ordre; podem, si convé, fer-ne un mite. La tendència a retornar les dones obreres casades a les llars, és la base de la transformació de la classe obrera en una veritable MENESTRALIA.

R. RUCABADO.

LA REIVINDICACIÓ JURÍDICA DE CATALUNYA

Heus aquí ⁽¹⁾, concretament a què s'estén la reivindicació jurídica de Catalunya: a que sigui reconeguda la substantivitat del nostre règim; a que sigui reconeguda la virtualitat dels orgues que li són necessaris per la seva evolució; a que lleis anomenades adjectives, estiguin inspirades en el seu esperit; a que els organismes pels quals s'ha de fer la seva aplicació siguin adequats a sa naturalesa.

Cal apressurar-se a fer constar que aquest reconeixement de substantivitat, que és precisament el fonamental, no ens interessa, sinó en quant l'Estat deriva de la seva negació, conseqüències que desvirtuen les seves aplicacions pràctiques.

Com la realitat, el sistema de Dret és en si mateix, amb independència completa de que una acció governamental li faci acatament, o se empenyi en desconèixer-lo; siguin les que siguin les eventualitats per les quals en el futur passi Catalunya, el nostre Dret tindrà substantivitat pròpia i completa mentre existeixi l'esperit català; perquè els catalans, vivim, pensem, i actuem, segons la nostra manera d'ésser; i hi vivim, i ens hi movem, amb relació a tot ordre i matís de vida, i no hi ha possibilitat de que essent la causa eficient la mateixa essència catalana, no ho sigui l'efecte, en una actuació que és eminentment espiritual.

La reivindicació, no pot ésser necessària més que en ço que li és extrínsec, és a dir, en el reconeixement que n'hagin de fer els que no és just ni possible que la desconeguin; i situats en aquest terreny, és tant de raó natural, i indispensable el plantejar-la amb relació a

l'Estat, que no podem girar la vista vers cap indret que fets flagrants no la facin d'evident necessitat.

Ben gràfic és l'exemple de la història de la nostra actuació com a codificadors; han passat prop de divuit anys des que el que tan enamorat de la seva terra, D. Manuel Duran i Bas, aprofitava el seu pas pel ministeri per a concedir-nos la facultat de formular el projecte de compilació del Dret català; i durant el temps que ha transcorregut des d'aquell dia, amb tot i haver portat a l'obra les seves energies, els seus coneixements i els seus entusiasmes, homes que els tenim ben públicament i indiscutiblement reconeguts, i amb tot i veure's fins gràficament el fruit dels treballs llurs en diversos volums, dels quals és inqüestionable que com més els dies passin més se'n reconeixeran els mèrits, el fet és que l'obra no s'ha dut a terme.

La raó de la ineficàcia no pot ésser més clara: és que a la Comissió redactora se li ha exigít que la fonamentés en la negació d'aquesta substantivitat: per això a l'anar compilant amb la major cura aquestes oficialment adjectivats de l'únic Dret que com a substantiu reconeix l'Estat—com qui ordena ossos d'un cos que fou viu en altre temps i avui és sense esperit—la seva vitalitat els ha anat esclatant potent i vigorosa entre les mans, i ha fet impossible l'ordenació; com ho ha de resultar sempre la feina de l'operador que havent de treballar sobre un cos mort, ho fa sobre un de viu; cada contacte produirà una convulsió, un nou desordre, mai un avenç.

I no cregueu que aquest germen d'esterilitat mini solament les nostres actuacions amb relació concreta al Dret civil; que tan catalans

(1) Fragment del discurs llegit per D. F. del Maspons i Anglèsell en la sessió inaugural de l'any 1917-1918 de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona.

som, i amb el nostre esperit i modalitat pròpia actuem. al constituir una enfitèusi o a l'organitzar la família, com a l'ésser comerciants, o industrials, resoldre un conflicte social, o muntar una màquina administrativa.

Cert és que el Dret civil, per ésser el que pot anomenar-se el Dret constituent en l'ordre privat, les desarticulacions i manca de llibertat hi són més doloroses; mes ens hem d'adonar, de que la deseducació a què ens ha portat l'ambient a català en què estem vivint fa dues centúries, ha estat prou fort per a desdibuixar-nos la noció del nostre règim jurídic, que en cap manera podem admetre que quedi concretat a les especialitzacions del Dret civil, sinó que té la mateixa integritat i extensió de la vida catalana.

El món corre cada dia més acceleradament vers l'ideal d'aconseguir la simplificació dels règims jurídics, pel camí de la coincidència de lleis; però fixeu-vos en que fins en aquelles especialitats en què més s'hi ha arribat, la manera de viure, i d'apropiar-se, cada poble, aquesta llei coincident, o sigui la modalitat nacional de la seva actuació, té, si no major, tanta transcendència efectiva, com la de la llei mateixa; els usos i costums de la plaça, i els d'un port, enfront de les lleis de navegació i comerç, en són un exemple gràfic.

El proplema, doncs, sobrepassa l'errat concepte de la circumscripció a les institucions constitutives de la família i de la propietat patrimonial; i no solament s'estén a les branques dels Drets substantius, la descentrada regulació dels quals pot lligar intolerablement la nostra activitat, sinó, demés, a aquestes altres que són qualificades d'adjectives, perquè tenen per finalitat regular les seves aplicacions reals.

Si de cop i volta, així com un fet polític trasbalsà el nostre règim, un altre similar ens retornés plenament a les hegemonies antigues, amb tot i el canvi no hauríem resolt la qüestió, mentre corréssim el perill o toquéssim la realitat de que a l'anar a aplicar pràcticament aquestes normes genuinament catalanes, les lleis adjectives desvirtuessin llur eficàcia.

La conclusió és massa de raó natural per a que valgui la pena d'entretenir-se en reforçar-la aduint raonaments i cites.

Ja Geny, en el seu mètode d'interpretació i fons del Dret privat, no sapigué entrar en matèria sense encapçalar la seva introducció

historiant el fracàs dels mètodes doctrinaris de confecció de les lleis, que desarticulaven la realitat, classificant en categories apriorístiques ço que són modalitats especials d'una mateixa substància (13); i la vigília de la guerra, Cossentini publicava la seva Reforma de la legislació civil, sentant el principi de que un sistema jurídic no pot correspondre a les funcions que li són degudes, si no respecta la seva unitat amb relació a totes les necessitats de la vida que regula (14).

Per sobre de totes les cites i arguments que podrien anar-se destrenant, hi ha l'exemple gràfic de l'actuació del propi govern espanyol, fins ara entossudit refractari a reconèixer aquests principis.

La llei d'accidents del treball de 1900, la de conciliació i arbitratge, la de vagues, la de Tribunals industrials, són en bona part lleis de procediment, modificatives de la de procediment comú; l'especial naturalesa de la matèria regulada li ha imposat la diversificació, que amb molt major motiu mereix ésser respectada, si té per raó d'ésser l'existència d'un esperit jurídic divers del que inspira la llei general.

Tan lògica és la conseqüència, que és impossible iniciar-se en l'estudi del problema, sense que salti a la vista que les adjectivitats no poden sostenir-se més que dintre dels principis que constitueixen l'essència de lo substantiu de la qual ho són: per això son adjectivitat; si es basen, o inspiren llur funcionament en altres, siguin lleis, siguin direccions, siguin organismes, no són ja adjectivitats, són trabes, són dissolvents, són màquines destructores de lo mateix a què haurien de servir.

En el nostre cas, la contradicció és fonamental; quan Tomàs Mieres exposà el concepte català de justícia, el dibuixà gràficament dient amb tota cruesa, que en cas de necessitat o manifesta utilitat, és lícit faltar a la llei vella i estatuir-ne una de nova amb l'actuació (15); i Lluís de Peguerra—i cal remarcar que ho deia essent Magistrat primari del nostre més alt

(13) *Método de interpretación y fuentes en Derecho privado positivo*, por Francisco Geny.—Madrid. Hijos de Reus, editores. 1902. Introducción, 2.

(14) *La Réforme de la Législation Civile*, Francesco Cossentini.—Paris. Pichon et Durand-Auzias. 1913. Part I, cap. I.

(15) «Propter casus emergentes licitum est transgredi leges... et ubi est necessitas vel evidens utilitas, instum est recedi et constitui novum, et contra illud quod olim iussum fuit... et ita fuit hic factum et hanc cervamus inconcusse».—*Apparatus super Constitutionibus curiarum Generalium Cathaliæ*, per Thomam Mierem... Barcinonæ Typis. & ære Sebastiani a Comellas. Anno MDCXXX Pars secunda, collatio sexta, cap. I, n.º 11.

tribunal — que per molt perfecte que sigui la llei, pot resultar que en algun cas concret la seva aplicació ocasioni una injustícia, i llavors no es pot procedir a aplicar-la perquè *esset iniquum*, fóra una iniquitat (16).

Els dos textos, típics entre els diversos que podrien citar-se, enfront del concepte, que ha estat inspirador de la legislació castellana, de la justícia intangible i absoluta, que, com diu el Rei Savi, «Face Emperador o Rey sobre las gentes de su señorito e otro ningua» (17), hi aixequen el de la justícia feta equitat, per la

(16) «Aut evenit casus in quo lex universalis quæ ut in pluribus rectitudinem continet deficit, observatio ipsius legis declinat a rectitudine, adeo quo iniquum esset legem in illo casu legem illam non servare. imo contrarium eius quod disponit in dicto casu, absque alicuius pænæ in cursu facere». — *Decisione anreeu...*, authore Don Ludovico a Peguera. — *Barcinonæ. Ex Typographia Iacobi a Cendrat. 1605. Cap. 51, proem.*

(17) *Primeru Partida, I, Lley XII.*

MORALITATS I PRETEXTOS

Afectant no donar importància al llibre de l'amic que hem rebut, diem devegades:

—Es un recull de la seva habitual producció.

I potser, sense voler fem el millor elogi. La habitud del mateix to continuat és un senyal de vigoria avui que de tots indrets i de tots els estaments ens arriba la acusació de començar sempre i de cridar les promences del nou començament.

Parlem amb els agitadors polítics després d'una lluita electoral i ens semblen tots ells febles i meravellats com si fossin eixits de una malaltia i els sorprengué el descobriment del món:—Això és un arbre; aquell és un home que camina; l'aire orejat s'eixampla amb un desig concret de fecunditat.

Si voleu conèixer les noves valors espirituals que s'anuncien caldrà potser que les cerqueu en les fulles esportives més que en les fulles literàries i artístiques.

Sempre, però, que de les fervors esportives no en féssiu un motiu de filiació incondi-

conjunció del principi absolut amb les sempre contingents circumstàncies del cas que es judica; i és evident, que si les lleis de procediment, i l'esperit dels tribunals, i el criteri dels registres, i tota la màquina d'aplicació de la legalitat, responen al primer, han de fer impossible el segon. L'esperit de la llei substantiva, corre greu perill d'ésser desvirtuat al fer-se viva.

L'adaptació de les lleis adjectives, de l'organització judicial, de la notarial, i dels organismes tècnics adscrits a elles, són tan essencials per a l'ordenada i normal aplicació d'un règim; com el mateix reconeixement de substantivitat. Tal reconeixement, si no té aquesta completació, no passa d'ésser un teorisme sense força ni transcendència real.

F. DE P. MASPONS I ANGLASELL

cional o de partidisme tancat embrutidor com l'espectacle dels braus.

Hi han esperits que voldrien monopolitzar la eminència.

Jo planyo la migradesa del seu contentament.

¿Què en faran de la glòria personal si no els volten altres homes grans com ells que puguin contredir-la, esperonar-la i controlar-la?

Vaig llegint pel carrer. D'un marxapeu a l'altre em distrec al bell mig del pas del servei rodat.

I a frec d'un tramvia, a punt d'ésser aixafat per un tramvia he pensat de mi com si fos un altre:

—¡Bon home a veure si us fa morir la dèria dels llibres! ¿No veieu que per anar pel món fan nosa les lectures?

Aquest home de lletres que vol ésser el nostre protector, i ens embolcalla i s'insinua i es decanta per a parlar-nos en realitat fa

com el ventríloc que, fingint amabilitat de tracte amb els seus ninots, els afalaga en la pregunta a l'objecte de dictar millor el sentit i la veu de la resposta.

Més val una bona íntima recordança que això que els periodistes diuen a propòsit de un escriptor: *Fer-li justícia*.

Ens demanen el retrat per a una revista il·lustrada.

El retrat es publica fent costat al d'un altre poeta però més reduït que el d'aquell.

Aleshores el director vol complimentar-me i diu:

—Perdoni la diferència; fou un error de compaginació.

Jo li rèsponc:

—El que em doldria és la diferència d'inspiració si en els meus llibres fos més reduïda que en els del company.

Es donà el cas una vegada que els redactors d'un diari eren tots dispèptics. I, naturalment, damunt la fulla volandera es reflexava cada dia el malhumor digestiu dels seus inspiradors. Planys disfressats d'ironia; protestes enderiades simulant discretes imparcialitats; democràcia desdoblada d'aristocràtic escepticisme; puritana vaguetat de perfecció presonera d'un íntim convenciment fatal de fallida.

Els redactors encomanaren llur malaltia al personal d'impremta i com que la dissort no ve mai sola i una pena crida una altra pena, avui l'un, demà l'altre, tots els qui intervenien en la redacció i confecció del diari perdien la muller i els fills guanyant la tràgica forçada soletat de la dispèpsia.

I la literatura del diari accentuà encara més el malhumor digestiu en el qual no posà esment ningú fins que les repetides necrologies mogueren l'Administrador a obrir una informació.

Ni un sol home afecte als treballs del diari havia pogut escapar-se de la malura.

Volgué aleshores conèixer l'Administrador la mena de públic aplegat al voltant de aquella insòlita colla de solitaris, i, amb esglai, constatà d'una manera exacta que tots els accionistes, abonats i anunciants del diari eren solters o enviudats sense família. I escaient-se per aquell temps en el país on això esdevenia una calamitosa invasió enemiga que exigí l'esforç de tots els ciutadans per a salvar la terra, el diari de les perfeccions puritanes i les gents que inspiraven i llegien i mantenien aquest diari, no varen poder donar ni un fill a la pàtria.

L'home previsor es trobà amb bastó fora de casa un dia de pluja. I ell que sí, llogà un cotxe per fer-se dur el bastó a casa i esperà a la porta d'una escaleta que passés la pluja.

Poetes: No oblideu que hi ha una mena de música paradoxalment nomenada pels catalans *música celestial*.

L'amiga em pregunta:

—¿Qui sabrà enamorar-me sense dir-me que m'estima?

Jo li dic:

—El mateix qui sàpiga elogiar-me sense parlar mai de mi.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

POETES ESTRANGERS D'AVUI

VINCENT MUSELLI

En un llibre de crítica s'assenyala a Vincent Muselli, francès de Còrcega, com a un dels mestres de demà. Lluny de la tendència humanitarista d'un bon estol de poetes d'aquesta generació; lluny de l'esgarip líric i de la moeca melodramàtica d'alguns dels just vinguts: impecable, formalment perfecte, taral·lejant un bell francès, horacià. Cuidant calçar un coturn a la Ronsard, s'emprova les garroteres de Racine i espia de reüll la xalina de Moréas. Un mediterrani del noucents passant a immortal. Nat a Catalunya la cohort disciplinada dels nostres floralistes, tindria en Vincent Muselli, un competidor temible.

FESTA AL PARC

De la finestra on jo fui
Us viu, dolça, clara i pia
Doblâ a vostra fantasia
Tot l'homenatge d'avui.

Vosaltres qui haveu en jui
Amor, sabê i poesia,
Què cerca la cortèsia
Sinó un indulgent no vui.

De l'esclat que fa el costum,
Fet de música i de llum,
Coneguéreu la torpesa.

I en vostre seny sense engany
Del joc d'aigua i de la fresa
Perseguíreu l'averany.

EL RELLOTGE

D'aquells moments tan clars que al dematí tu nombres
en fem, sense comptar-los, un llarg usatge; mes
el nostre cor, al vespre, oprimit per les ombres,
vol tornar lents els passos del temps, massa lleugers.

Mes tu, rei de les hores, descendent dels grans astres,
d'aquesta pietat no en saps haver trastorn,
i ta pèndola d'or, insensible als desastres,
marca amb un timbre idèntic la vellesa del jorn.

A UNA DAMA

Quan partireu, Madama, i l'enuig sense oblit
desplaçarà en els cors la joia de costum,
jo imitaré la flor que es tanca en ser la nit
i prefereix morir a viure sense llum.

Indiferent a tot llavores restaré,
sol lluny dels meus amics i al costat d'ells també,
no esperant més que a vós i sols tenint, Senyora,
per dia cert aquell del qual sereu l'aurora.

EL RIU

Banyant el bosc o adés la praderia,
Bressant el glaç d'hivern o els focs d'estiu,
D'un curs igual sols per parencia
A l'aspra riba i al temps fugitiu.

Bell riu: qui de ciutat el fé abandona
I segut a ta vora reposés,
Ama l'escórre 's talment com a l'ona,
De l'hora, el jorn, la setmana i el mes.

SOBRE LA FUGIDA DE L'ESTIU

Fugirà el bell estiu qui amb dolç anhel
A son car mantenia encadenades
Les gràcies, i qui, a la llei fidel,
De goig i llum omplia les diades.

Res no el reté, ni les supremes flors,
Ni la ignoscent abella volandera,
Ni el jardí en dol, ni la fontana en plors,
Ni las!, del bosc la queixa ploranera.

M. F.; trad.

LIRICA CATALANA

Abans de cloure les pàgines de la «Revista» a la abrumadora profusió lírica dels nostres poetes, en donem unes mostres ben opostes, totes dins una mateixa dignitat literària. Per de prompte vetaquí Antoni Martí-Monteys, un maragallà un xic més cenyit que En Maragall, però d'un semblant enterniment de visionari i de paisatgista. La poesia percudeix sobretot pel sentit de la vista en la qual té un cert do d'elegància gens cridanera. El do de la poesia d'aquest poeta és per la seva mateixa simplicitat, ben aliterària a desgrat seu, inagotable. No així el to de la bella poesia de Josep Granger que reproduïm després, que per la seva encertada condimentació literària és un dels darrers espasmes del parnassianisme a Catalunya.

COSTA BRAVA

SANT POL

De l'horitzó a la platja el mar brillant
després vénen les barques repintades,
amb uns colors molt vius. Enlluernant
la blancor de les cases. Les teulades
meravella dels ulls i més amunt
la terra roja sangonenta encara
les vinyes defallint com una mare.

I la ratlla litúrgica dels pins
immòbil processó de la carena
i un núvol molt inflat que porta a dins
el llamp d'argent com rutilant ofrena.

EL PAISATGE ÉS MÉS CLAR

El paisatge és més clar i transparent
de l'aigua que ha caigut durant la nit.
I els arbres són brillants de tant de vent
que ha remogut el seu fullatge humit.

Pel marge del camí tot vellutat
arreglerats floreixen els alocs
i en la blavor del cel immaculat
els núvols són uns medallons barrocs.

I l'ermot, el conreu i la masia,
i els rostres se'ns presenten tal com són
sense el màgic engany que els revestia
i amb un sentit de realitat pregon.

Muralles ciclòpees cenyidor del mar,
roques descarnades, goles cavernoses
crineres d'escuma, màgic pedregar,
vels desplegadas, ones remoroses
rompents que enlluernen aigües palpitantes,
boirines rosades pel blau infinit,
horitzons brumosos, gavines gegantes
inquietud eterna joia del sentit.

Roques arran d'aigua, flors esmeragdines
jocs de llum fantàstics de coloracions
aigües gronxadisses, branques coralines
lliris olorosos. Màgiques visions
d'illes misterioses, freus d'aigües morades,
cales solitàries al recés del vent,
relliscalls marmoris, platges amagades
d'arenas daurades i escuma d'argent.
Oreig que acarona com un afalac
torb que arbora l'aigua, forta llevantada,
abraçada tèbia del garbi manyac,
ratxa furienta de tramontanada.

Conquilles, pardilles, pintats cargolins.
Petxines muscleres d'escloves llustroses.
Cargols salomònics de tons nacarins,
marisc que és flor viva de carns oloroses.

Romanins florits color de ametista
fonolls i ginestes com pluja d'or fi,
velles atzavares amb la soca trista
i amb la flor que esclata del bell mig del si.
I el pins resinosos d'escorça flairants
els roures altívols, l'alzina geganta
i murtres florides en tot viarany,

I a dalt de les serres que escolten serenes
les ones que arriben psalmodiant un clam,
el castell en runes aixecant-s'hi apenes
la torre esquerpada partida pel llamp.

A. MARTÍ-MONTEYS.

VISIÓ NOCTURNA

S' esfulla sobre el mar la llum darrera,
L' oneig somnia tot mirant el cel.
S' endormisca la terra matinera
embolcallada amb ombra, sens recel.

Vola una veu, sense compàs, petita,
damunt el mar, com d' un ocell nadó,
i la lluna amb sa capa carmelita
dins els claustres se perd de l' horitzó.

Sobre la sorra fredorencia, humida
mon peu s' enfonsa; ran d' un gussi car
devora ma pupil·la embadalida
el miracle eternal de l' estelada:
roser immens que brota de la mar
i sota el cel dilata sa brancada.

JOSEP GRANGER.

POESIA CATALANA

Dues valors es ponderen en aquest altre poeta nou que es diu J.-V. Foix. L'acurament gramatical que les darreres generacions literàries pressentien, i la ironia amb la qual la nova generació es defensa de l'enfarfec de la saviesa prematura. Dirieu que En Foix és un arcaizant, dirieu que alguns joveníssims poetes són vivents exemplaris inexpressius de bona gramàtica, si de seguida no us sorprenguessin amb una vibració d'aguda sensibilitat o amb una gosàdia que és com un desemperesiment juvenil o com un salt que va de la pietat lingüística retrospectiva a les incògnites possibilitats de l'esdevenidor. Es endut per un cert averroisme literari: la raó per un cantó i la fe lírica per l'altre. Sense tenir de Max Jacob la se quedat jueva i la desarticulació, en té la dèria paradoxalista. A primer cop de vista no és estrany doncs aquest aire Max Jacob que té.

DANSA

Tres túnics blancs i la calitja roja
de ma dolor que s'acostuma al goig.
Boirà coent de vida en agonia
revifada al caliu d'una trena!
Sota l'aixella el buirac bonyagut:
ai amor meu que em tortura el traüt
i la sageta és ossada!

S'esborronen tres llaços de pena
i em resta un braç encarcerat
tot estraftent una actitud de dansa.

Tres túnics blancs que m'acotxen i em bullen
una florida de pètals blaucel
sorgits totduna de la campanella
del trau del meu neguit:

Una trena, frisoa, es descabdella
i deu mil braços es donen les mans,
em senyalen la flor espellifada
i es trufen del meu braç encarcerat
fonedís en la boira macada
del meu turment, que fa el traspàs
d'un esgarip socarrat per la flama
de quinze becs de gas.

FUMAREL·LA DE BOBILA

Engoleixo el paisatge amb ton esguard:
jembús de feixuguesa a l'hora dolça
de decandir sota pastanya amada!
El pit esclafa d'un panteix tot rar:
els arbrissos del volt hi trenen dansa
i em torba el seny la singular frisança:
em torç la cama un pal enquitranat
i el flanc cinyeixo d'atzavares bordes
i en el turmell adés encarcerat
s'hi debaten la pols i les llambordes;
¡dura venjança del món ingerit
a través ton esguard!
En el solc del meu dors aixerreit
encarcerat d'empatx de cortesia
la coïssor de l'areny que cruixia
és un grumoll elàstic; coentô inoportuna
que m'occiria sense fer grinyol
sinó fos la dolcesa que, tot duna,
m'estova el rostre, estiregassa el front,
i entre mes temples hi fa escorredissa
la farum pertinaç i agafadissa
que un fumarell de bobila difon.

SITGES

Esquerda de carn damunt la massa crua
d'un moruny qui mordassa la boirina
i fa la tarda nua.

Madeixa d'argila d'una testa amada;
nafra bruna d'una faç decantada
damunt la rojor d'un coixi de fer puntes.
Glopada esmaltina d'un breu voraviu
befa i escarn sota la tossa dura;
tabella manura
clivellant vorasment al palp lasciu
de la barballera d'un mari.

Es tiny el cel de posta
de la sang dels meus peus
esclafant les butllofes ardoroses
que ma dolô, inclement,
nodreix en el sorra l incandescent.

Congoixa de l'ambició
d'engolir d'un xarrup la terra bella;
s'infla i s'esbotza cadascun color:
del roig, del blau, del bru
s'empastifa l'esguard; l'esberla roja
del desig fa fonedissa
la placidesa del paisatge cru.
La pua del neguit
en l'embriagament del foll delit
de rabejar-se en l'ansia defesa
fa un esboranc a l'hora estimbada
i em sent finir d'una sanglot fatal
xopa la gorja de rara acidesa:

En puniment de mon dalê immortal
la medul·la d'un déu és espremuda.

POEMA DE PARAVENT

Entre plat i canti el meu turment
anegadís en l'ombra gemada.
Bolbes de sol—regalims d'un alba:
alba del meu naixement.
Papelló de la meva dolor
ales esteses damunt del broc:
¿et cal finir? Del repòs
creuria nat el meu decandir;
de la giragonsa de la ratlla blava
cenyint el flanc del càntir;
del goig foll de la terrissa xopa
damunt la superfície xopa
del plat de terrissa;
de la giragonsa de la ratlla groga
dura i macissa,
abstreta i estranya a la melancor
de la giragonsa de la ratlla roja
de la meva dolor
anegadissa en l'ombra gemada,
entre plat i canti, amb el meu turment
espiant l'alba del meu naixement.

J.-V. FOIX.

LLETRES

EL POEMA ESPARS, per Joaquim Folguera.—Barcelona, MCMXVIII.

Poemes de Neguit fou, tres anys enrera, el primer arremorament d'una complexa humanitat devers una expressió; els elements hi eren tots, dreçant-se cap a una harmonia, però no formant encara una harmonia. Aquesta és trobada, ara tot just, en *El Poema Espars*.

I és—el sentiment de la joia.

El cor té els seus sabbats i els seus jubileus, digué Emerson. Ell parlava de l'amor. Però més vastos són els sabbats i els jubileus de la joia. La joia no és contínua: certament el cor mortal de l'home se'n lassaria o més aviat se'n esberlaria. Ella és, quan la certitud de ser, de ser per res més que ser, s'exalta dins la consciència. No és que s'adormi mai: es cobreix púdicament d'un vel. El vel s'aixeca, i aleshores res no hi ha més fort que la joia, tan simple i tan vasta alhora, ella. És forta

com la mort, més forta que el dolor: és la criatura que es sap *essent*, exultant en el seu *ser*; una afirmació tan poderosa, que ni li cal negar el *no ser*, per senyorejar.

La joia és així el més alt heroisme; és de tots els homes, com una llum que en tots penetra i resplandeix, però més en els uns que en els altres. Tendeix essencialment a l'expressió; però l'expressió no és assolida sinó des d'un cert grau, imprecisable, d'intensitat. La joia expressada, és la lírica, en l'ús més pur d'aquest mot: lírica en paraules, o sobre el marbre, o sobre els instruments musicals.

Així tota l'humanitat ha parlat pels grans joiosos: ells n'han estat com uns sacerdots. Tals foren, per exemple, els tràgics grecs, i Sófocles en el cim. Tal no fou l'Edat mitjana

neguitejada en desxifrar el misteri de l'ànima: però dita que en fou l'història pel Dant Alighieri, sembla no haver-hi ja nosa en el franc camí d'una humanitat renascuda. Tal fou, centralment, la Renaixença, que bo i concebint, amb el cristianisme, l'home a imatge divina, eixampla de sentit l'ideal, *humanament* complet, de l'antiguitat. Tals foren des d'aleshores, Miquel-Àngel, i Shakespeare, i Beethoven.

Dins aquest sentiment de joia, s'és, doncs, produït *El Poema Espars*:

...L' instant
posseesc, que és tot el viure.

I ara voldriem dir de quina manera.

I entengui's bé, que en esmentar, al costat del nom del nostre poeta, els noms d'aquells magnes joiosos, no ho fem per cap intenció de comparança, sempre, si no altra cosa, indiscreta, sinó com a prototipus eterns i ideals de referència, i dins el sentit general de l'obra llur. Per dir-ho amb frase ja feta: totes proporcions guardades.

Es així *El Poema Espars*, un llibre: greu. «El meu cant... no coneix riulla» s'hi diu. I és just. La joia, greu com la mateixa vida, no riu. Riu l'alegria, companya de la felicitat, expressió d'un benestar intel·lectual o simplement animal que sigui. Serà alegre un cadell, si voleu. Però només l'home, conscient del seu durar i del seu morir, és joios. La joia, més aviat, «dança davant de Déu» com digué un altre joios nostre, el poeta de *Cants i Allegories*. Recordi's per només fer esment d'una sola cosa, l'«Allegro di molto e con brio» de la sonata així dita patètica. Llegiu «Les quatre imatges del Temps», de *El Poema Espars*.

Violent. En aquest llibre es fa l'invocació repetida del vent, que «folga damunt l'eternitat». I se li demana que «assoti l'herba dels oblits covards», en un tornaveu llunyà d'un altre magne joios: Shelley. I és que la joia ens dona, dins un instant escoladís, el fluir de tota una eternitat. O per dir-ho amb paraules més acostades a les del nostre poeta: esbatana violentament una finestra, perquè l'eternitat entri amb doll infinit.

Fidel i cast. La joia no toca al festí de la vida; prou sap ella que no hi ha res més enllà d'ella, ni més ençà:

Un sol esclat través del temps perdura,
si, aquella flama que l'ha fet lluir,
tenim l'afany de conservar-la pura.

Orgullós. L'essència, per tant, es basta, i ho omple tot. Es per la presència omnipotent de la joia, que l'humanitat se sent imatge de Déu.

Sóc orgullós, Senyor, perquè m'heu fet
a imatge vostra...

No en altre sentit al capdavant, enc que inconscientment, ja fou dit fa vint segles:

Est deus in nobis, agitante calescimus illo.

I si la mort fos *no-ser*, la joia, que és el *ser* conscient, no la negaria, *la ignoraria*. Només sap d'una mort trànsit, davant la qual l'humana alegria diu: «Més llum!», però l'humana joia clou en mig de la tempesta el puny enlaire, i calla i s'abandona «tota en sos braços». Tal fou la mort simbòlica de Beethoven.

Crumble it-and what comes next?
Is it God?

Egocèntric. L'alegria és egoista. La joia sola és egocèntrica. Expressió val tant com creació. Déu, expressant la seva joia, crea, i l'Univers fou una imatge de l'infinita varietat de la Seva Ment una. L'home, creant el cant, recrea, com si diguéssim, els objectes a imatge seva: els governa, com s'és dit entre nosaltres; tot surt de la joia i tot retorna a la joia. Aquesta humanització, en *El Poema Espars* és més que un procediment: és l'essència mateixa del cant líric.

Generós. Més amunt ho insinuàvem. L'home en qui la joia parla, porta la veu de l'humanitat exultant: és el sacerdot que oficia. Mireu Miquel-Àngel, desnú i gegantí; escolteu Beethoven cantant amb Schiller:

tots els homes s'agermanen
on tes ales van tocant.

Llegiu avui *El Poema Espars*, tot ell una casta recerca d'amor on el poeta diu:

a cada amic que passi deprimat
...li oferesc la persistent baralla
que es lliura pura dins mon esperit.

Adhuc humorístic. Quan

els ulls cerquen la terra com per instint de fang,
però la joia hi és desperta a dins, i contempla,
tota mesquinesa és contratada amb la seva infinitat. I neix el somriure humorístic, lluminós i amarg; i quan la joia, llavors sentint-se om-

nipotent, reacciona i s' exalta, riu, però és amb un esclat que diríeu que plora. Veieu com tots els joiosos han estat humoristes: no diré ja Shakespeare, aquell «sobirà joios» assegut al magne espectacle tràgic; però penseu el terrible humor de Miquel·Angel, en la seva vida, en tants de versos i de lletres seves, fins, per què no? en la mateixa Capella Sixtina; escolteu la Vuitena Sinfonia, per exemple... Fullegeu *El Poema Espars* i no serem tampoc desmentits.

Silenciós. Només la joia immortal, pot sentir «el temor de la paraula inica», de la paraula del fang moridor. I velar-se, llavors, noblement superba i púdica. I «amplificar-se» en el silenci. Es sempre present, però, i si les veus de l' alegria o del dolor rompen en tant a parlar, a un gest seu emmudeixen. Perquè la casa obeeix sempre al senyor més alt:

LA RENOVACIÓ DEL TEATRE, de J. Farran i Mayoral.—Publicacions de «La Revista».

Per parlar fàcilment d'aquesta obra, primer cal situar-la com si fos anònima, independent del seu autor i, després, no moure's gaire d'ella.

La seva gènesi és periodística; al principi de cada part hi ha una indicació de on foren publicats els articles, assaigs o notes que la integren.

A causa d' aquest origen periodístic, fins essent l' autor donat a la pura especulació filosòfica, articles, assaigs o notes tenen un aire didàctic i, tal vegada aparentment, dogmàtic.

Per als escriptors dramàtics com per als actors, aquesta obra els és una preceptiva literària. Les regles foren disertament exposades mentre, de pas, es criticava una funció nova o es ridiculitzava la gesticulació d' un actor.

Són remarcables les afirmacions aristocràtiques d' aquesta preceptiva. El poble deu a una aristocràcia l' ésser respectuós de la Belleza. «Explicarà, doncs, que el *gran teatre*, hagi estat cada cop més impossible segle XIX avall, el fet llastimós que prínceps i pensadors hagin vingut perdent esperit senyorívol?»

Unes tals afirmacions, més aviat que contra el poble van, tal vegada, contra imposicions d' una burgesia democràtica tarada de la malaltia romàntica.

Bona part de l' obra és dedicada als autors;

l'última estrofa del poema espars és mon silenci que s'ha fet en l'aire.

Perxò en aquest llibre és cantada, uns instants, la feble elegia, però la joia imperial ofega tot seguit el plany, i comanda al vent foll que polsi els joncs dels «sentits servils».

I totes aquestes veus, sonen dins un istil condensat, i pregnant; adés nu i abstret en la seva fuga, adés; i no molt rarament, sibarític i tot: la joia, casta, no sap sinó anar drapada, però no repara en quin vestit la cobreix, mentre sigui un noble vestit.

Direu que aquest vestit de *El Poema Espars* és fet al tall de tal o qual escola... Bé, tot això és pels crítics.

Nosaltres, de *El Poema Espars*, no volíem dir-ne sinó l' emoció.

JORDI MARCH.

llavors, darrera d' uns preceptes senzills, ja s' hi oculta una doctrina complexa. «L' únic instrument digne—diu—del poeta dramàtic és la paraula dita: tota altra preocupació deu ésser agena i exterior a la seva obra». Fora, doncs, d' una obra dramàtica la munió d' acotacions, els mots vagues, els punts suspensius i tot allò que no doni «una absoluta preeminència a l' expansió sobirana de la Paraula Intel·ligent».

Aquesta paraula intel·ligent hauria de tenir alguna cosa de joc lògic. «Els més grans autors dramàtics han estat, per educació o per instint, grans dialèctics. Tota antiga tragèdia grega és exteriorment un lliure combat dialèctic on raons justes i especioses lluiten, es defensen, cauen i triomfen.» Però el mot dialèctic té en la nostra preceptiva una gran amplor. Així en un drama es pot seguir amb una «lògica implacable, el progrés d' una passió, d' una malaltia, les reaccions entre caràcters»; i es pot també, «malgrat d' un desordre aparent» no dir mai una paraula «inútil»; així es podria imitar «el desordre de la torbació i de la follia», posseint-se l' autor dramàtic més que mai, tot «posant en els mots en apariència incoherents i trencats, la intenció més significativa i clara.» És a dir que, emprant la coneguda expressió pascaliana, la lògica dramàtica juga amb aquelles raons del cor que la raó no pot comprendre.

Cal, doncs, per això, abandonar tot artifici; classicisme no vol dir regularitat geomètrica, sinó força expressiva; s'ha d'anar més enllà de les imitacions llatines, i «córrer a la

font viva de la beutat i llibertat hel·lènica.»

La prosa d'aquesta obra és arborada, però mai perd la gràcia del bon estil que diu poques coses.

J. M. CAPDEVILA.

LLETRES A UNA AMIGA ESTRANGERA

II.

Un «Magazine» català.—«Gloses» de Xenius. «Quatre històries», per Eudald Duran.—«En Josepet de Sant Celoni», per Santiago Rusinyol.—«La Terra», drama d'En Pere Cavallé.—«Fígaro o la dama qui s'avorria», per Adrià Gual.—«La sinceritat i altres assaigs», traduccions per J. Maria de Sucre. 28 Febrer.

Vós trobàveu àdhuc en els millors magazines i en ses informacions d'art, ciència, política, actualitats mundials, aquell aire antipàtic, prudent i convencional que s'imposa la gent heterogènia reunida en certes pensions de família estrangeres.

Bé; nosaltres ara tot just comencem a tenir pensions de família qui són tan mateix un progrés damunt les sòrdides cases de dispeses. I el tenir un *Magazine* ja és per si sol un progrés damunt horribles revistes casolanes i pintoresques. El nostre llegidor de periòdics il·lustrats transportarà així la seva atenció de l'anècdota casolana a l'anècdota cosmopolita expressada en català. I això és quelcom.

Hi ha més, però: entre nosaltres, tota manifestació social nova, per insignificant que fora d'aquí pugui semblar, pren caràcters d'una importància que enlloc pendria. Publicacions periòdiques de ciències, magazines, són cosa corrent i pacífica per tot arreu. Aquí el sol fet d'ésser escrits en català, de que s'hi parli en català de coses que sempre s'havien parlat en llengües forasteres, els dona un caràcter formidable de manifestos patriòtics.

Una primera garantia d'eficàcia és que el nostre «Magazine» sigui en general ben escrit. Potser per primera volta en publicacions il·lustrades nostres, se té el coratge de escriure per al gros públic una llengua depurada i culta. Aquí el mercantilisme d'autors i periodistes, més que la bona intenció educativa, imposava fins no fa gaire, un dialecte convencional que se'n deia el català *que ara es parla*. Mes com no han mancat mai endiastrats escriptors i poetes qui parlaven al públic en bon català i el públic l'aprenia, resultava que el *català que ara es parla* romanía una pura invenció de mitja dotzena d'escriptors rapatanis. El qui pensí en fer producció espiritual inferior per adaptar-la a un públic inferior, no deu perdre aquesta por de que el facin quedar malament els qui no creguin en una inferioritat permanent del públic. Dic això també perquè no sé qui diable me va

dir apropòsit d'aquest *Magazine* que amb ell se volia conquerir a la parla catalana certa mena de gent que aquí se'n diu senyors Esteves. Si algú amb equivocada bona intenció pensés així, no oblidi que els senyors Esteves no compraran aquest ni cap «Magazine» i si el compren no el llegeixen: apenes ne miren *els sants*. Els qui podrien comprar-los són (a més del *públic en general*), els fills dels senyors Esteves. I els fills dels senyors Esteves d'avui, no s'assemblen en res als seus pares: ells viuen plenament la vida moderna culta, multiplement informada, llegeixen llibres bons, van a la Biblioteca de Catalunya i coneixen tots els *magazines* estrangers. Una empresa editorial periòdica qui s'estimi, ha de comptar, ans de tot, amb les simpaties d'aquesta i de totes les joventuts cultes i preparades, més que amb l'assentiment d'un tipus mediocre, hipotètic i equivocat de *famílies llegidores*.

Un guany que jo esper segur per la nostra llengua, vindrà de la necessitat de nomenar en les informacions d'aquest *Magazine* bon nombre de coses apertanyents a la vida social, ciutadana i cosmopolita. Mots pintorescos de muntanya o de marina no ens manquen; tots ens esforcem en l'aportació o renovació o creació de mots científics, tècnics, i filosòfics; emprò vegeu en els anuncis dels nostres periòdics la penúria de mots per a designar aquelles coses de la vida ciutadana i moderna que us dic. La tasca a fer en aquest respecte és més difícil i delicada del que sembla, de bon gust i gran tacte.

Transmeto a la redacció del «Magazine» el vostre desig de que s'intensifiqui en ell la informació sobre el nostre secular patrimoni artístic i la riquesa natural i ètnica, així como el d'una més estricta originalitat en les fotografies d'informació estrangera, cosa no difícil a una empresa poderosa. Per la meua part una observació, la qual més que defectes actuals senyala possibles perills futurs. I és que en aquest *Magazine* se procuri sempre parlar seriósament i com de cosa habitual, vull dir sense entendriments, ni lirismes; ni exaltació sentimental, ni *postures* d'estil, ni llenguatge *exquisit*: d'elegàncies, de festes de *societat*, de coses de la *nostra terra*, de coses de la Natura, de coses d'infants, de coses de la *nostra llar*, o de les *nostres tradicions*. Perquè ja és sabut com aquestes coses duen en si mateixes la poesia i la emoció i el sentiment, i no és necessari que l'escriptor n'hi vulgui afegir pel seu compte.

Us envio un paquet de Gloses retallades de «La Veu». Les he col·locat en el mateix ordre que han sortit, vós veureu com us convé agrupar-les. Quiscuna porta el nom d'una personalitat gloriosa. I és desconcertant l'heterogeneïtat de vides i d'èpoques que aquesta sèrie de gloses va comprènent. A un moralista precedeix un músic i segueix un sant; ahir era un filosof, avui un poeta i en la glosa de demà trobareu el nom que menys esperàveu. On trobar l'unitat qui relligui totes aquestes gloses? És evident que cal cercar-la en la ment valoradora del seu autor. Vides i obres hi són cridades a judici per a respondre d'una valor que determina el pensament d'orsia.

La forma d'aquestes gloses és purament artística, poètica, imatjada; sovint una imatge ne concreta l'intenció; però l'exposició imatjada és amarada de pensament. Endevineu una bella sensibilitat qui copsa els fets, un pensament àgil qui se n'apodera i els elabora i els retorna a la sensibilitat qui en fa aquestes expressions poètico-valoradores; aquestes síntesis d'imatges i judicis; aquestes *imatges-valoracions*.

Sovint l'escala qui ha servit a la sensibilitat per a elevar-se al pensament valorador i an aquest per a descendre a sensibilitat ha sigut retirada. De manera que certes gloses d'aquestes des concerten al qui no coneix bé el pensament i la *poètica* d'orsiana. Altre motiu d'estranyesa i dissensió és la dificultat de que una imatge o una frase imatjada desperti en les altres ments la similitud d'idees que hi despertaria el concepte directament expressat. I tal volta en alguna d'aquestes gloses l'imatge traeix amb les seves exigències *corpòries* l'immaterial concepte. Així l'imatge qui comparava la dolçor de Virgili amb una mena de Emulsió Scott, amb tot i expressar una idea justa, he pogut constatar com ha sigut rebutjada àdhuc pels menys entusiastes del poeta llatí.

Ja parlarem tot seguit d'alguna que tampoc nosaltres podem acceptar. Vull nomenar-vos abans algunes d'aquestes gloses qui són petites obres mestres; *petites* com se pot dir d'un perfecte joell. Per exemple aquella sobre la Rochefoucauld d'una comprensió intensa, que sols dóna la vera germanor espiritual. I aquella tan gentil de Joana d'Arc, i aquella tan veritable de Leonardo i aquella tan plena d'intel·lectualisme d'orsia sobre Hipòcrates de Chio. I aquella d'una psicologia tant justa sobre el Bernini. I aquella estupenda de concisió i exactitud, (com les millors *notules* d'En J. M.ª Junoy, de qui us parlaré un dia) sobre Monet, «elegància viril, cigar de l'Havana». Algunes d'aquestes gloses m'han tocat directament per referir-se a admiracions meves de les més fervoroses. Quan us toquen una vida, una obra d'aquestes, sembla que us posen, amiga o enemiga, una mà a sobre... Per exemple, en aquella altra glosa tan justa sobre Alfred de Vigny. Vós sabeu de quina amor in-

tima i gairebé religiosa jo estim la vida i la obra d'aquell home puríssim. I com de un llibre seu (el llibre de la serena probitat) jo me n'he fet, d'anys, un llibre de capsalera. Ja sabeu quin llibre vull dir. Jo sols ne parlo i el recomano en secret als amics més estimats. Ja és prou conegut i no vull nomenar-lo. Seria terrible que un llibre així es popularisés i s'arribés a citar-lo massa. I s'el cités en qualque míting polític un dia o en un periòdic se'l nomenés per a combatre algú o quelcom. Vides així ens ha de semblar sempre que no som prou purs per a retreure-les publicament.

Ja sé quina *protesta* sollevaran en vós les gloses sobre Rubens. Certament vos i jo no pensem sobre Rubens com pensa tothom. I el Rubens que ens presenta Xenius és ben bé aquest Rubens de tothom. Vós m'heu encoratjat sabent de l'amor passionada que amo Rubens a expressar-la en un assaig com altres que he dedicat a mants poetes dramàtics. Sens dubte en aquest assaig no es podria admetre, ni reconeixent-li tot seguit un geni de puixança formidable, que Rubens hagi sigut una mena de proveïdor per als museos de carn greixosa. Se pot parlar de la carn com a cosa *central* en l'obra d'un Tiziano, d'un Veronese malgrat aquest la cobreixi d'oripells, en un Giorgione, en un Miquel Angel—com *pesa* la carn en Miquel Angel!—i àdhuc més sovint del que sembla en un Rafael. La carn fastigueja en aquell Rubens sense el geni que és Jordaens. Al Louvre vós giràveu el rostre nauseat enfront el *Dinar de família*: un tuf repugnant sembla exhalar-se de la feixuguesa d'aquella carn humana, de les boques qui canten i acaben de menjar, de la vaixel·la bruta. Vós remarcàveu graciosament com en el quadre de l'*Expulsió dels marxants del Temple*, Jesús un cop foragitada tota aquella gent greixosa devia anar a obrir de bat a bat totes les finestres.

Però an aquests lírics plens de fortalesa i de sanitud com Rubens y el Tintoretto, què els importa la carn? En un antic assaig de William James traduït suara al català, s'accepta la idea de que un quartet de Beethoven pugui ser definit com un fregament de cues de cavall contra budells de gat. Veusaquí una de les vegades que el bon James mostra la seva trama vulgar, de filosof *sense raça*. Arquets i cordes no són el quartet de Beethoven. Ni en pintar carn grassa rau la puixança de Rubens. En un troç de roba representada, en un recò d'ombra lluminosa, en un cop de llum, en una línia qui ondula puixantment hi ha tot Rubens.

Què importa la carn que pinta Rubens? Però la carn hi és!, me contestava un amic a qui jo deia aquestes coses dies passats.—Mira, deia jo, rient, si molt m'apures te negaré que la carn hi sigui en els quadres de Rubens. La sana puixança lírica, l'entusiasme poderós i serè de Rubens eliminen a la carn allò qui la fa carn (*terra*); la *pesantor*. Això sembla paradòxic i no ho és. Observa com les línies i les masses dels seus desnús ondulen, s'agrupen amplament amb la

ingravedesa de grans núvols tranquils sospesos en l'espai, arquitecturats per un déu magnífic. Els núvols són empesos per un vent joïós en la qui sembla tan carnal *Kermessé*.

Mes sovint, però, les figures de Rubens vestides o nues, juntes amb tot el que les envolta, amb tot el quadre, tenen un moviment d'elevació puixanta com una flama tranquil·la i poderosa on la carn ingravidada és convertida en flama pura. Vós i jo hem observat (ho havia observat algú més abans de nosaltres?), com aquella «Caiguda dels condemnats de Munich», on raïms complicadíssims de cossos grassos es precipiten, és en realitat pel moviment total, una elevació, una flamarada! No; no; la carn no importa en Rubens; tinguem el coratge d'afirmar-ho.

Xenius qui sovint tan bellament contribueix a la glòria de la nostra llengua, és com yeureu, massa generós amb don Francisco de Quevedo. Tots som convençuts (el Croce ens ha donat d'això raons definitives) que en el ver escriptor, el llenguatge sembla crear-se a cada moment. Sí, és cert, per tant, que en el bon escriptor «cada mot sembli un neologisme». Cal però que l'escriptor *no vulgui* que cada mot seu sembli un neologisme. Que no allunyi un instant la seva atenció de la font viva intuitiva d'on ve tota novetat i frescor de llenguatge, per a fixar-la en la combinació mecànica del mot. L'estil de Quevedo sempre m'ha fet l'efecte d'ésser mogut per una antipàtica voluntat de mistificació; ell fa jocs malabars amb els mots tot volent fer creure que juga amb el concepte i que diu coses agudes, i els seus mots salten i ballen i es retorcen, damunt un fons de vulgaritat afrosa, de penúria enorme com a pensament, i com a imatge, i com a intenció satírica. Un malabarista, un desllorigador del llenguatge, un mistificador; així he vist sempre Quevedo. Què vol dir impressió constant de neologisme? La *sorpresa* agradable produint-se en la lectura constantment, no és això? I se podria afegir: aquesta *sorpresa* se renova sempre, per molt que es repeteixi, en la lectura del bon escriptor. Doncs bé, en llegir seguides unes quantes planes de Quevedo, la sorpresa devé fadiga, sensació de monotonia davant la repetició del *procediment*, del mecanisme. En canvi, dèiem, en l'entusiasme joïós de l'Ariost se renova el lloc comú del Renaixement. Afegim com els llocs comuns dels clàssics i dels llibres sants semblen nous dins l'entusiasme abundant de Granada i la dolçor serena de Leon. Ells eren una actitud. Quevedo una sèrie de gestos. Tal volta només un gest. Per això ha estat estèril: no ha tingut en la història de la llengua la niçaga dels veritables creadors.

Una vida fràgil, delicada, fina planta de cultura selecta, que tots vèiem redreçar-se en una gentil aspiració victoriosa, era marcida per una nit invernal parisenca. Quins matisos perdia tal volta per a sempre, la nostra li-

teratura, pocs s'ho podran pensar. Si les *Quatre històries* del pobre Duran Reynals trobesin al menys ressò en qualque esperit simpàtic; una continuació i un perfeccionament!

S'han retret molt les influències apropòsit d'aquest llibre; el mateix Duran qui el considerava, amb cert menyspreu, com un assaig jove-nívol, les confessava: Flaubert, France. Com més aprofundi en l'estil d'aquest llibre, més superficials les consideràreu. De Flaubert, ací i allà, l'objectivitat detallística, certes formes de frases succesives qui insisteixen en el detall, martellejades per la puntuació; de France una tendència a la *moralitat* agredolça, posada en acció per uns personatges humils o quelcom *tocats*; de Flaubert encara en *Història d'un plaga* el sarcasme envers la temptativa d'elevació fracassada (Bouvard i Pecuchet).

Mireu més d'aprop. Les formes flaubertianes qui acumulen dolorosament el detall expressiu, hi són més rares del que sembla en aquest estil, qui té una continuïtat, una fluïdesa on tot detall se fon i, diríem, s'atenua.

La nua objectivitat de Flaubert no hi és tampoc; aquella *probitat objectiva* qui donava als personatges tal vida pròpia que sovint se rebel·laven contra l'autor mateix i vivien d'una vida independent, qui l'indignava i l'intoxicava.

Els personatges d'En Duran són esclaus de ell sempre; són *víctimes* sempre del seu humor. Adhuc quan sembla eternir-se per ells, un detall, un adjectiu llençat amb fingida indiferència, el storna gairebé caricatures, els fa sentir tota sa misèria irremeiable. I no em referesc sols a la crudelíssima *Història d'un plaga*, sinó a la qui sembla superficialment més amarada de tendresa, a les *Il·lusions de l'Angelina*. Què lluny som aquí de la gran pietat, la gran caritat qui batega en *Un cœur simple*.

Es més: acosteu-vos a qualsevol dels personatges d'aquest llibre, cercant-hi consistència de vida vera; volgueu abraçar-lo i se us fondrà i és la figura finament i crudelment somrient d'En Duran que abraçareu.

Diríeu que ell els ha creat per a objectivar i desempallegar-se de sentimentalitats i tendreses qui feien nosa a la seva aspiració de conqueridor de bellesa. Una sola vegada no ha pogut ésser del tot crudel: quan *s'és trait* en aquell botiguer qui passa la vida somniant llunyans països esplendorosos i enviant lletres a les Ceylans d'ensomni, i arriba a creure que les ànimes dels homes nien en els rellotges. Més sou segur, encara aquí de la simpatia d'En Duran envers aquell home-Deixa un instant l'estil de somriure finament? Què lluny encara aquest somriure, del somriure qui es decanta vers la bondat i l'indulgència, el somriure d'Anatol France.

Tot el seu estil, per damunt de les vides humils en les quals s'exerceix, aspira a una pura i alta bellesa, i d'aspirar-hi, als llampecs de aquesta bellesa que En Duran obira, adquireix el seu estil infinits matisos de malícia fina;

lluents d'escalpel que no en sentiú el tall i us obre les venes.

No dubto en anunciar-vos com una obra mestra d'En Rusinyol aquesta novela picaresca on ell se'ns mostra exclusivament humorista. El Rusinyol poeta, pensador, satíric, moralista, de llibres i drames i comèdies, sempre malgrat èxits del moment ha fracassat realment, perquè mai s'és apoiat en una sòlida cultura, en una seriosa aspiració d'art pur, ni sisquera en una observació atenta i amorosa de la vida. L'obra literària d'En Rusinyol quedarà com el produït particular d'una època de sentimentalisme vague, fàcil escepticisme, còmoda laboriositat, espontaneïtat despreocupada i òdi al difícil saber; productora d'un art qui apenes si és art, apenes si és vida; de una pintura que apenes és pintura i una literatura que certament no és literatura. Tot hi era deixat al *do* i Déu sap si artistes ben dotats s'han submergit en el fracàs d'aquella època. En Rusinyol ha sigut dels més ben dotats: només ha tingut el *do*. Per manca de sòlida matèria on exercir-se el seu humorisme, veieu com resta reduït a les manifestacions més ínfimes: al joc de mots sarsueller, a la innocent antitesi de mot o de concepte, al *xisto*. Heus aquí reproduït el cas d'En Pitarra, un altre gran dotat qui no tenia més que el *do*. El gran humorista que podria ésser En Rusinyol, podreu endevinar-lo en aquest llibre.

Bella sorpresa m'ha donat el drama d'un jove autor a Romea. Jo crec que a *La Terra* d'En Pere Cavallé no s'ha donat tota la importància que mereixia. Havent-ne sentit l'argument, vaig anar al teatre mal predisposat. Emprò vaig rebre de l'obra una impressió de beutat forta, sana, seriosa; de *veritat bella*. Per mi és *La Terra* l'obra de més valua que s'ha estrenat en teatre català aquests últims mesos, tant pel que realitza com i molt més, pel que promet. Sembla que l'autor volgué fer una obra *de tèsis*: una defensa de la terra mare nodridora, de l'amor laboriosa qui la fa rica y fecunda i evita els èxodes dolorosos a terres marastres. Però no sempre es fa el que es creu fer. I l'obra lluny d'ésser una conferència escenificada, assaonada amb declamacions exaltades, o sentimentals o ingènualement sensibleres (de tot això ja en tenim prous exemples en el teatre nostre), és producció de vera i seriosa poesia. La poesia no és aplicació i afegidura en aquelles escenes; sinó cosa intrínseca, vida vera, passió seriosa i convençuda qui tenint el respecte de si mateixa, fuig de les exaltacions morboses o retòriques i cerca la expressió justa i sòbria. La *solució del problema* que es planteja en aquesta obra no és una ingenuïtat com s'acostuma veure en els nostres drames de tèsis, sinó quelcom seriós i factible. Els personatges no són ninots, ridícols declamadors, com encara s'acostuma veure per aquí, sinó gent de carn i ossos i de passió sincera. Vora el tema princi-

pal s'hi desentrolla el procés complex de una passió que és de les coses més serioses que té el teatre nostre. L'home casat, bo, intel·ligent, amant de la terra qui l'ha nodrit, enamorant-se de la noia cosmopolita, de totes les terres, aparentment superficial, frívola i coqueta; el procés de la passió en ambdós, la figura dolorida de l'esposa, el final tràgic qui clou el procés, la mort de l'home qui reconcilia les dues dones i reté a la cosmopolita vora la terra on serà l'amant sebollit; tot això és ver, ben expressat, ben realitzat escènica.

No sé l'efecte que em faria llegit aquell llenguatge. En l'escena el fa gran; perquè és sòbri, clar, i diu sempre els mots justos que ha de dir.

Si jo conegués l'autor, de tot cor l'encoratjaria a deixar les tèsis, deslliurant-se de certes influències (la d'En Fabre sobretot) i a que ens dongués el drama veritable de passió que encara no tenim.

En Gual és l'home de les excel·lents pensades escèniques. La seva qualitat de mestre de escena li inspira idees, arguments, efectes que no sempre després, dramàticament realitza. El dramaturg massa atent al joc escènic oblida a moments les veres exigències de la creació poètica. Molt original l'idea de dur a escena al fantasma del *Fígaro* ideal *etern*, com ve a dir molt bé En Gual; està bé que aquella espècie de *Fígaro-Mefistófele* compleixi el seu ofici de *venjador del poble* induint la dama viuda qui s'avorreix a distreure's en el joc cruel d'enamorar el seu pobre jardiner; acceptem encara que la dama s'agafi els dits en el joc i s'enamori del jardiner (un veritable animalot; En Gual potser n'hi ha fet massa). Es qüestió de nas: ser senyora i ser comtesa no vol dir precisament delicadesa olfactiva; mant jardiner i mant xofer ens ho testimoniarien si volguessin! Però el que no està bé, perquè és una incomprendible ingenuïtat de l'autor és que ..ho creureu, amiga?...és que la dama se casi amb el seu jardiner. Tenia necessitat d'això el *Fígaro-Mefistófele* per a *venjar el poble*?

Un altre gran defecte de la nova comèdia és el llenguatge. Aquesta volta ja no es tracta de parlar *en modernista*. Sinó en una complicadíssima xarxa de mots, qui té quelcom de la pirotècnia de Beaumarchais (menys la delitosa lleugeresa; al contrari!) i molt del parlament verbós i retorçut de la farsa italiana i molt més encara del *boniment* d'un xarlatà de fira. El públic s'hi torna boig per a treure'n l'entrellat.

El bon amic J. M.ª de Sucre, me dóna per a vós un exemplar del seu llibre de traduccions fragmentàries d'escriptors francesos. Vós estimareu la traducció excel·lent i la commovedora *bona fe laica* qui ha presidit la tria. No aneu a creure que és compromesa aquesta bona fe per certa poesia *ahadòfila* qui va al final del llibre: si coneguésseu En Sucre, al contrari n'hi trobaríeu una confirmació més.

J. FARRAN I MAYORAL.

ESCOLA D'ART
DIRECCIÓ: IGNASI MALLOL

PINTORS : ESCULPTORS
ARQUITECTES : ENGINYERS
C. CUCURULLA, IV - II

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

RAMON
SUNYER

Corts Catalanes, 643.-BARCELONA

LLIBRES NOUS

JOAQUIM FOLGUERA

EL POEMA ESPARS

Preu: Tres pessetes

FIDEL G. RIU I DALMAU

EL CANT GEORGIC

Preu: Tres pessetes

JOAN ARÚS

EL CANT DISPERS

Preu: Dues pessetes

JOSEP M. LÓPEZ - PICÓ

L'INSTANT, LES NOSES
I EL CANTIC SERE

Preu: Tres pessetes

PUBLICACIONES DE LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - BARCELONA

ESTAN A LA VENDA ELS DARRERS VOLUMS DE MCMXVII

LA RENOVACIO DEL TEATRE

DE J. FARRAN I MAYORAL

QUATRE HISTORIES

D' EUDALD DURAN-REYNALS

Amb el nou any MCMXVIII «La Revista» ha començat a desarotllar el pla d'edicions, descongestionant la seva Biblioteca. Des d'ara els llibres apareixeran en seccions ordenades per objectes. Avui només podem donar notícia de les següents: LES PUBLICACIONES DE «LA REVISTA» pròpiament dites; que's continuaran amb

CANÇONS D'ABRIL I DE NOVEMBRE

DE JOSEP M. DE SAGARRA

publicaran llibres de poesia catalana, filosofia, estudis d'art, pedagogia, crítica literària, sociologia, etc. La «COLECCIÓ DE LIRICS MUNDIALS» que's deslligarà de la Secció anterior, continuant amb una segona edició de «Venus i Adonis» de Shakespeare, trad. M. Morera i Galicia i amb

GEORGIQUES CRISTIANES

DE FRANCIS JAMMES.

Trad. de Maria A. Salvà i Pref. de J. M. de Sagarra,

traduirà les millors obres líriques dels poetes estrangers antics i moderns. «LES BELLES EDICIONS DE «LA REVISTA», secció nova que s'iniciarà amb

LA CATALUNYA PINTORESCA

DE XAVIER NOGUÉS

Comentada per Francesc Pujols i amb Pref. de Joan Sacs,

publicarà edicions luxoses d'obres modernes amb la col·laboració dels nostres millors artistes. LA COLECCIÓ D'ESTUDIS POLITICS, secció nova també, que s'iniciarà amb l'edició-homenatge de

LA LLENGUA CATALANA

D'ENRIC PRAT DE LA RIBA

Pròleg de J. Bofill i Matas

es compondrà, com el seu mateix títol indica, de llibres on s'estudiaran els més interessants problemes de la política.

Als actuals subscriptors de les PUBLICACIONES DE «LA REVISTA» se'ls servirà únicament la primera secció que's compondrà matemàticament de DOTZE VOLUMS ANYALS. La quota serà des d'ara única de CINC PESSETES TRIMESTRALS que's cobraran a la bestreta. Així els subscriptors no sufriran augment quan es tracti de llibres de preu alt.